

Rusya Federasyonu ile Ukrayna Arasında Alevlenen Politik Sorunlar Karşısında Karadeniz ve Bulgaristan'dan Gececek Güney Akım (South Stream) Açık Deniz Doğalgaz Boru Hattı Projesi

Ahmet Cangüzel Taner

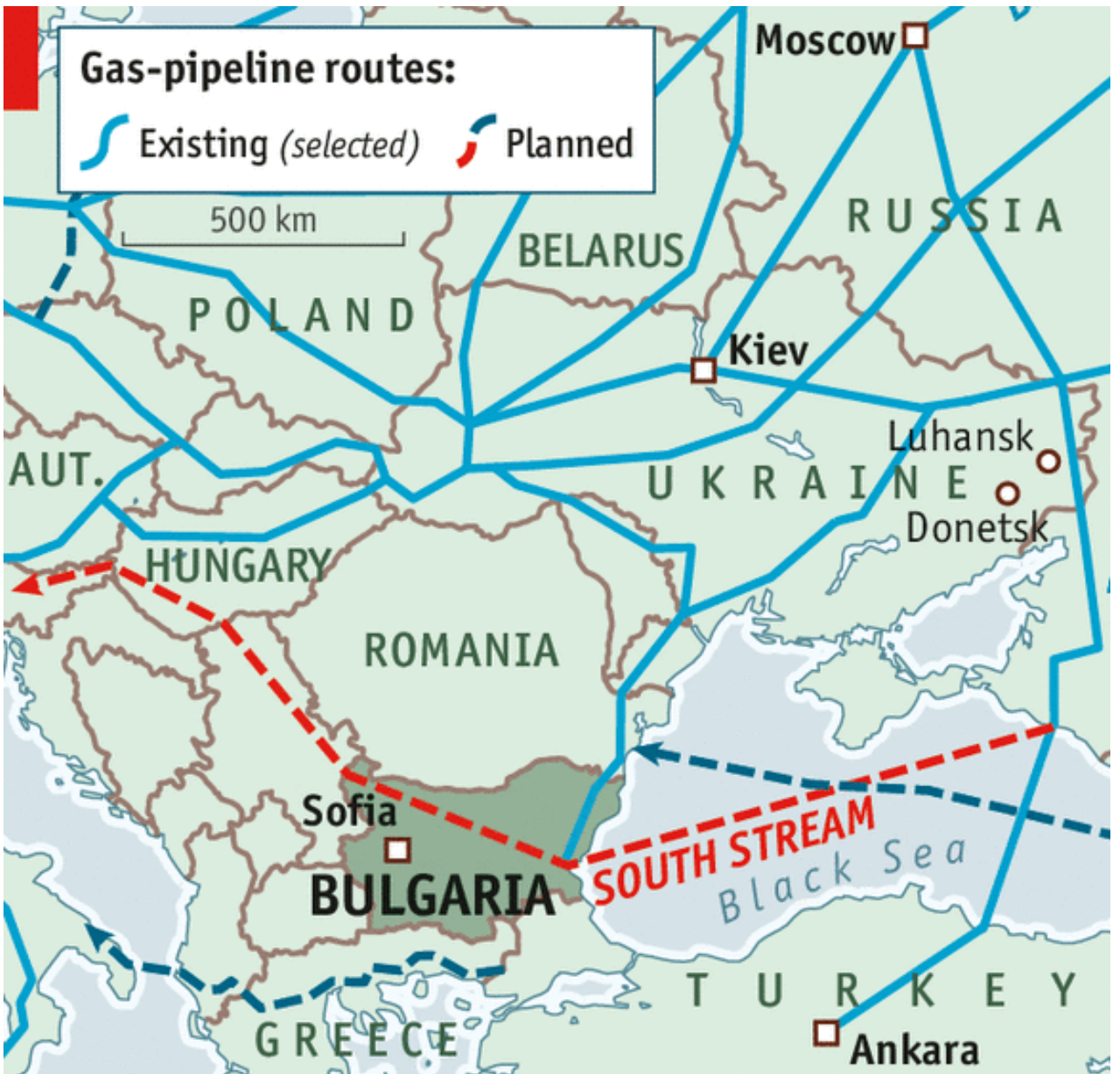
Fizik Yüksek Mühendisi

Fizik Mühendisleri Odası (canguzel.taner@gmail.com)

Son yıllarda Ukrayna ile Rusya Federasyonu arasında sıkça yaşanan aynı zamanda derinleşen siyasi ihtilaflar sonucu Avrupa Birliği AB enerji arz güvenliği zafiyeti ve çıkmazı sorunları sürekli şekilde tartışma konusu olmaktadır. AB doğalgaz arz güvenliği açısından %25 oranında küresel gaz tedarikçisi Rusya Federasyonu'na bağlı konumdadır. Avrupa Birliği gaz arz güvenliği temini çerçevesinde Ukrayna'yı bypass yaparak doğrudan Rusya'dan Almanya'ya uzanan Kuzey Akım (Nord Stream) doğalgaz boru hattı ve Karadeniz yoluyla Türkiye'ye gelen Mavi Akım (Blue Stream) gaz boru hattı yatırımları faaliyete geçmiştir. OPAL (Ostsee Pipeline Anbindungsleitung – OPAL) doğalgaz boru hattı da Almanya'nın doğusunda Kuzey Akım (North Stream) gaz boru hattı ile bağlantılı konumdadır. OPAL gaz boru hattı, 470 km uzunluğunda ve yıllık kapasitesi 35 milyar metreküptür. Avrupa'nın güneyinden işletmeye alınacak gaz boru hatları projeleri kapsamında Trans Kafkasya doğalgaz boru hattı (Trans Adriatic Pipeline – TAP) 8.5 milyar metreküp kapasiteli ve 867 kilometre (km) uzunluğunda Türkiye bağlantılı olacak şekilde Yunanistan'dan Adriyatik Denizi'ne ulaşması projelendirilmiştir. Beyaz Akım (White Stream) gaz boru hattı, Karadeniz'in altından Romanya Ukrayna Avrupa Birliği doğalgaz boru hattı olarak da anılmaktadır. Toplam kapasitesi yıllık 32 milyar metreküp, uzunluğu 1238 km 'dir ve 2016 yılında faaliyete geçmesi planlanmıştır. Trans Kafkasya (Trans Caspian) gaz boru hattı Trans Anadolu Doğalgaz boru hattı (Trans Anatolia Natural Gas Pipeline – TANAP) 23 milyar metreküp kapasiteli ve 2000 km uzunluğunda olup, 2018 yılında hizmete açılacaktır. Şimdilerde ise yine dev global gaz tedarikçileri arasında sayılan Rusya kaynaklı Ukrayna'ya uğramadan Karadeniz'den Bulgaristan kanalıyla Yunanistan, Macaristan ve Avusturya'ya ulaşacak olan Balkan doğalgaz boru hattı adlandırılan Güney Akım (South Stream) açık deniz gaz boru hattı projesi politik temelde halen tartışılmaktadır. Balkan gaz boru hattı diğer bir deyimle Güney Akım (South Stream) doğalgaz boru hattı 63 milyar metreküp kapasiteli, 2380 km uzunluğunda olup, 2018 yılında işletmeye alınması tasarlanmıştır.

Rusya ve Ukrayna politik anlaşmazları bağlamında önemli koz olarak doğalgaz arzı ekonomik silah düzeyinde yeniden belirlemektedir. Rusya Federasyonu global gaz tedarikçisi dev Gazprom Şirketi, 16 Haziran 2014 tarihinden itibaren Ukrayna'nın 4.5 milyar dolarlık ödenmemiş doğalgaz faturaları nedeniyle söz konusu ülkeye gaz arzı teminini durdurmuştur. Rusya küresel doğalgaz fiyatları ülkeden ülkeye yapılan ikili gaz anlaşmaları gereği ve dünya doğalgaz alıcısı ülkeler ile ilişkilere paralel ciddi farklılık içeren rekabete dayalı olmayan geniş bir yelpazede saptanmaktadır. Küresel serbest ekonomi piyasası kurallarına aykırı tarzda ve ifade edilen amaç doğrultusunda Rusya Federasyonu Başkanı Vladimir Putin, Şubat 2014 de Ukrayna'da iktidardan düşen Başkan Viktor Yanukovych 'i desteklemek için gaz fiyatlarında bin metreküp başına 268 dolarlık indirimli bir tarife uygulamıştır. Günümüzde ise Gazprom Ukrayna'ya bin metreküp başına 385 dolarlık doğalgaz

fiyatı üzerinden bir tarife uygulanmasını talep etmektedir. Hatta uyarı mahiyetinde Ukrayna'ya olan Rusya ana doğalgaz ihracat muslukları bile kapatılmaktadır. Gelişen koşullarda Ukrayna kış ayları için ülkenin azalan gaz stokları hususunda kaygılanır iken ayrıca Rusya Federasyonu da kendi ekonomik menfaatleri açısından gaz akışını yeniden başlatmayı düşünmektedir. Rusya'nın 2013 yılı Avrupa Birliği doğalgaz ihracatı miktarlarının yarısı Ukrayna gaz boru hatları vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir. Ancak, 17 Haziran 2014 tarihinde Avrupa'ya gaz akışı sağlayan bir Ukrayna doğalgaz boru hattı üzerinde esrarengiz bir patlama vuku bulmuştur. Bu olayın meydana gelmesi ve söz konusu Ukrayna gaz boru hattı üzerinden Avrupa'ya doğalgaz akışının durması, askıya alınan Güney Akım açık deniz doğalgaz boru hattı projesi yatırımının devreye alınması için Rusya'nın Avrupa Birliği nezdinde politik baskılarını artırmasına imkân tanımaktadır. Aşağıdaki haritada Avrupa'ya gaz akışı temin eden mevcut ve planlanan ana doğalgaz boru hatları gösterilmektedir.

Kaynak: The Economist Dergisi

Bir önceki sayfadaki mavi çizgili gaz boru hatları hâlihazırdaki, kesik çizgili mavi ve kırmızı renkli çizgili doğalgaz boru hatları ise projelendirilmiş yatırımları temsil etmektedir. Rusya'dan Bulgaristan yoluyla Avrupa Birliği ülkelerine doğalgaz arzı temin edecek olan Güney Akım gaz boru hattı, kesik kırmızı renkli çizgi ile işaret edilmektedir.

Öte yandan, Güney Akım açık deniz doğalgaz boru hattı projesi Bulgaristan yönetiminde karışıklıklara neden olmaktadır. Kremlin'in Avrupa Birliği AB üzerinde hâkimiyet kurmasından kaygı duyulması uzunca süredir Bulgaristan'da ciddi siyasi baskılar oluşturmaktadır. Balkan doğalgaz boru hattı olarak da tanımlanan %90 'nu Rusya kökenli açık deniz Güney Akım gaz boru hattı yatırımı, Avrupa Birliği kamu ihale yönetmelikleri ve AB liberal enerji ekonomisi kurallarına ters düşmesine rağmen birlik içerisinde yüksek oranda desteklenmektedir. Ancak, Rusya ile birlikte Bulgaristan'ın bankacılık sistemi ve ülkedeki siyasi partilerin finansmanı konusunda hüküm süren belirsizlikler de mevzu bahis yatırımla ilgili endişeler uyandırmaktadır. İfade edilen sorun Bulgaristan'da Haziran 2014 de tekrar su yüzüne çıkmıştır. Açık deniz Güney Akım doğalgaz boru hattı projesi Avusturya, Yunanistan ve Avusturya hükümetleri tarafından onaylanmasına rağmen Avrupa Birliği AB yatırımının durdurulmasını 03 Haziran 2014 tarihinde resmen talep etmiştir. Ancak, Sosyalistler ve Türklerin koalisyonu ile oluşan Bulgaristan azınlık hükümeti ise AB talebini derhal reddetmiştir. Avrupa Birliği de aynı gün AB bölgesel kalkınma fonu kapsamında Türklerin çoğunlukta olduğu bölgede faaliyet gösteren Hak ve Özgürlükler Hareketi Türk Bolşevik Partisi (Turkish Party the Movement for Rights and Freedoms – DPS)'ne verilecek milyonlarca euro 'luk finansal yardımları misilleme mahiyetinde askıya almıştır. Türk Hak ve Özgürlükler DPS Partisi'ne diğer ekonomik yardımların dondurulacağına dair AB tarafından gözdağı da verilmektedir. Bu durum Türk DPS Partisi ve Güney Akım gaz boru hattı projesi yatırımının hararetli destekleyicisi önceden Komünistler olarak anılan Sosyalist Parti arasındaki siyasal ve hizipsel anlaşmazlıkları körüklemektedir. Diğer taraftan, Amerikan Senatörü John McCain 08 Haziran 2014 de Bulgaristan Başkenti Sofya'ya yaptığı resmi ziyaret sırasında sürdürdüğü temaslarda Sosyalist Başbakan Plamen Oresharski 'ye Güney Akım açık deniz gaz boru hattı projesi yatırımının riskleri ve sakıncaları hakkında geniş bilgi vermiştir. Amerika Birleşik Devletleri Güney Akım doğalgaz boru hattı yatırımı konusunda ciddi çekincelere sahip bulunmaktadır. Örneğin, Güney Akım doğalgaz boru hattı projesi yapımcı firmalarından Stroytransgaz Şirketi sahibi büyük sermayedar Gennady Timchenko, Vladimir Putin'e yakınlığı nedeniyle ABD Beyaz Saray siyasi ambargo ve ekonomik yaptırım listesi içinde yer almaktadır. Bulgaristan Başbakanı Oresharski, Güney Akım projesinin hemen durdurulduğunu ifade ederek Avrupa Birliği AB ile istişarelerin sürdürüleceğini açıklamıştır. Ancak, kabinedeki Enerji Bakanı ise Güney Akım doğalgaz hattı projesine arka çıkmak suretiyle yatırımın askıya alınamayacağını ileri sürmektedir. Böylece, Bulgaristan Meclisi'nde çoğunluğu olmayan Bulgar hükümetinin acizliği de ortaya çıkmıştır. Sonuçta, hükümette beliren çatlaklar sebebiyle Bulgaristan Cumhurbaşkanı Rosen Plevneliev, siyasi partilerle anlaşarak iki yıl öncesinden 2014 sonbaharında ülkesinde erken genel seçimin yapacağını 17 Haziran 2014 de ilân etmiştir.

Kaynaklar:

-Polonya Enerji Politikası ve Şeyl Gazı (Kaya Gazı) Çıkarılması, Ahmet Cangüzel

- Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2011.
- Amerika ve Avrupa Ülkelerinde Yeni Nesil Kaya Gazı Çıkarılması ve Çağdaş Şeyl Gazı Üretimi Teknolojileri ile ilgili Çevresel ve Ekolojik Perspektifler, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
 - Amerika Birleşik Devletleri Petrollü Kaya Gazı Üretimi**, Petrollü Şeyl Gazı Sanayi ve Küresel Doğalgaz Fiyatları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
 - ABD**, Geleneksel Olmayan Doğalgaz Türü Kaya Gazı Rezervleri Zenginliği ile Klasik Olmayan Doğalgaz Çeşidi Kömür Yataklı Metan Gazı (**Coal Bed Methane - CBM**) Bolluğu Sayesinde Ulaşacağı Endüstriyel ve Ekonomik Kazanımlar, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
 - Küresel Sıvılaştırılmış Doğalgaz (**Liquefied Natural Gas – LNG**) Gelişim Süreci, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
 - Global Sıvı Doğalgaz (**Liquid Natural Gas – LNG**) Teknolojisi Devrimi ve Enerji Marketi, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
 - ABD** Klasik Olmayan Doğalgaz (Şeyl Gazı-Kaya Gazı) Devrimi Sonrası Global Şeyl Gazı Piyasası Gelişimi ve Klasik Doğalgaz Fiyatları Trendi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
 - İngiltere Geleneksel Olmayan Kaya Gazı Rezervleri, Yeni Nesil Şeyl Gazı Çıkarılması ve Üretimi Çalışmaları, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
 - Çin, Yeni Nesil Şeyl Gazı Yatakları Zenginliği ve Global Konvansiyonel Olmayan Yenilikçi Kaya Gazı Rezervleri Bolluğu, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
 - Küresel Doğalgaz Devrimi ile Geliştirilen Global Klasik Doğalgaz ve Klasik Olmayan Şeyl Gazları – Kaya Gazları Rezervleri, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
 - Amerika ve Avrupa Ülkelerinde Yeni Nesil Kaya Gazı Çıkarılması ve Çağdaş Şeyl Gazı Üretimi Teknolojileri ile ilgili Çevresel ve Ekolojik Perspektifler, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
 - Avrupa Doğalgaz Fiyatlandırma Sistemi ve Küresel Gaz Fiyatları Farklılıkları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
 - Avustralya Kömür Damarları ve Şeyl Kayalarına Dayalı Doğalgaz (**Coal Seam Gas- CSG**) Üretimi ve Kaya Gazı (Doğalgaz) Devrimi, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
 - Küresel Konvansiyonel Olmayan Kaya Gazları Çıkarılması ve Üretimi Sonrası Global Doğalgaz Türbinleri Talebi, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2012.
 - ABD** Klasik Doğalgaz Türü Olmayan Evrimsel Kaya Gazı Şeyl Gazı Çıkarılması ve Üretimi Sonrası Amerika Kuzey Batı Eyaletleri Küresel Kömür İhracatı Perspektifleri, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2013.
 - Avrupa Klasik Olmayan Doğalgaz Türü Yeni Kuşak Şeyl Gazı (Kaya-Gazı) Aranması Çıkarılması ve Üretimi ile Şeyl Kayalarını Hidrolik Kırma (Hydraulic Fracking) ve Kayaları Hidrolik Çatlatma (Hydraulic Fracturing) Teknolojileri Uygulamalarının Geleceği, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2013.
 - Amerika Konvansiyonel Doğalgaz Çeşidi Olmayan Evrimsel Şeyl – Kaya Gazı ve Petrol Üretimi Profili ile Projeksiyonları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası Yayınları**, Faydalı Bilgiler, 2013.

- Amerika Birleşik Devletleri Yeni Kuşak Şeyl Gazı - Kaya Gazı Üretimleri Sonucu **ABD** Doğalgaz Fiyatları ile Amerika Enerji Endüstrisi ve Diğer Sanayi Kolları Yansımaları, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Dünya Doğalgaz Piyasası Projeksiyonları, Rusya Federasyonu Gaz Şirketi Gazprom'un Mali Çıkmazı ve Ekonomik Sıkıntıları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Avustralya Yeni Kuşak Şeyl Gazı - Kaya Gazı Üretimi ile Dünya Sıvılaştırılmış Doğalgaz (Liquefied Natural Gas – **LNG**) İhracatçısı Lideri Katar'ın Rekabeti, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Amerika Karbonsuz Yeni Kuşak Nükleer Enerji Santralleri Yatırımları ile Yenilikçi Şeyl-Kaya Gazı Çıkarılması ve Üretimi Gelişimi Süreçleri Etkileşimleri, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
- ABD** Batı Eyaletleri Evrimsel Kaya Gazı (Şeyl Gazı) Yatakları, Kaliforniya Eyaleti Yenilikçi Petrollü Şeyl Kayaları Arama, Çıkartma ve Üretimi ile ilgili İnsan Sağlığı ve Çevre Güvenliği Perspektifleri, Ahmet Cangüzel Taner **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2013.
- Rusya Federasyonu Doğalgaz Şirketi Gazprom Gaz Arzı ve Küresel Doğalgaz Bolluğu Karşısında Avrupa Birliği (**AB**) Gaz Marketleri ile **AB** Doğalgaz Piyasası, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
- Doğu Akdeniz Zengin Hidrokarbon Kaynakları Anlaşmazlık Bölgeleri Olan Doğalgaz Rezervleri ve Petrol Yatakları Sahaları, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
- İngiltere Doğalgaz ve Elektrik Tedarikçileri ile İngiliz Enerji Borsası ve Piyasası İçerisinde Yüksek Gaz Fiyat Artışları Trendi, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
- ABD** Klasik Gaz Türü Olmayan Yeni Kuşak Şeyl Gazı – Kaya Gazı Ekonomisi ve Zengin Yeni Nesil Hidrokarbon Rezervleri Açısından Suudi Amerika Gerçeği, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
- Amerika Kayalara Tuzaklanmış Sıkı Rezervuar Petrolü (Tight Oil) Çıkarılması ile Konvansiyonel Ham Petrol Kuyuları Üretim Kapasitesi Farklılıkları, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
- Rusya Federasyonu ile Ukrayna Arasındaki Kırım İhtilafı Sonucu Tetiklenen Avrupa Birliği **AB** Enerji Arz Güvenliği Problemleri Çözüm Yolları Perspektifi, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
- Ukrayna ve Rusya Federasyonu Politik Anlaşmazlıkları Sonrası Olası Rus Gaz Vanaları Kapatılması Sonucu Avrupa Birliği **AB** Doğalgaz Arz Güvenliği Riskleri, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
- ABD** ve Avrupa Birliği **AB** Ülkeleri Taraflarınca Ukrayna Krizi Nedeni Rusya Federasyonu'na Uygulanması Olası Ekonomik Ambargo ve Siyasi Yaptırımlar Sonucu **AB** Gaz Arz Güvenliği Darboğazı, Ahmet Cangüzel Taner, **Fizik Mühendisleri Odası** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
- Doğalgaz Arz Güvenliği Kısılcı Altına Giren Avrupa Birliği **AB** için Küresel Şeyl Gazı Kaya Gazı Üretilmesi Bolluğu Sayesinde Sağlanacak Çözüm Yolları Stratejileri, Ahmet Cangüzel Taner, **FMO** Yayınları, Faydalı Bilgiler, 2014.
- The Economist Dergisi, (21 Haziran 2014 – 27 Haziran 2014).

Fizik Mühendisleri Odası Resmi İnternet Sitesi:

[www.fmo.org.tr/ yayinlar/faydali-bilgiler](http://www.fmo.org.tr/yayinlar/faydali-bilgiler)